

examensarbete

Våren 2010

Sektionen för Hälsa och samhälle
Socialt arbete

Socialarbetare

- Professionell medmänniska eller byråkrat?

Social worker

- Professional human being or bureaucrat?

Författare

Helena Gagner

Handledare

Ing-Britt Svensson

Examinator

Anders Giertz

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine how social work professionals view their professional role and how they think about the concept of social work. I also wanted to investigate what they believe characterize a professional social work. For the purposes of this study, I chose a qualitative approach in which I interviewed five people linked to the social work. The theories which I have assumed in the analysis of the results are power theory, organization theory and professional theory.

The results of this study show that the respondents believe that a professional social work is performed by someone who has training and experience in the field. They believe that social work is characterized by words such as development, change, relationships and help.

The results of the study also show that the social work involves a gamble between power and help just as Skau (1993) raises in the book *between power and help*. It is the organization, in which the social worker is employed, that sets the guidelines and framework for the formulation of social work. Although social workers often find themselves in bureaucratic organizations, they have a wide discretion and collaboration with other agencies is a necessity in order to help people with social problems.

Keywords: Power, Profession, Professional, Social Work, organization theory

Nyckelord: Makt, Profession, Professionell, Socialt arbete, organisationsteori

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ABSTRACT	2
FÖRORD	5
1. INLEDNING	6
2. SYFTE	7
3. FRÅGESTÄLLNINGAR	7
4. BAKGRUND	8
4.1 DET SOCIALA ARBETETS UTVECKLING.....	8
5. DEFINITIONER	10
5.1 SOCIALT ARBETE	10
5.2 SOCIALARBETARE	11
6. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH TIDIGARE FORSKNING	12
6.1 PROFESSION	12
6.2 SOCIALISATIONSTEORI	14
6.2.1 <i>Social kontroll</i>	14
6.2.2 <i>Socialt förändringsarbete</i>	14
6.3 DEN BYRÅKRATISKA ORGANISATIONEN	15
6.4 SOCIALT ARBETE – MELLAN MAKT OCH STÖD	16
6.5 HANDLEDNING OCH REFLEKTION I DET SOCIALA ARBETET.....	18
7. METOD	19
7.1 VAL AV METOD	19
7.2 LITTERATURSÖKNING.....	21
7.3 PILOTINTERVJU	21
7.4 URVAL	21
7.5 GENOMFÖRANDE/ TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	22
7.6 ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	23
7.7 DATABEARBETNING	23
8. RESULTAT	24
8.1 VAD KÄNNETECKNAR SOCIALT ARBETE	25
8.2 EN PROFESSIONELL SOCIALARBETARE ÄR... ..	26
8.3 VEM BLIR SOCIALARBETARE?	28
8.4 FÖRDOMAR OM SOCIALARBETARE.....	28
8.5 DET SOCIALA ARBETET OCH LAGSTIFTNINGEN	29

9. RESULTATDISKUSSION.....	30
9.1 VAD KÄNNETECKNAR SOCIALT ARBETE	30
9.2 EN PROFESSIONELL SOCIALARBETARE ÄR. . .	31
9.3 VEM BLIR SOCIALARBETARE?	32
9.4 FÖRDOMAR OM SOCIALARBETARE.....	33
9.5 DET SOCIALA ARBETET OCH LAGSTIFTNINGEN	34
10. SLUTDISKUSSION.....	35
11. REFERENSER.....	38
BILAGA 1.....	41
BILAGA 2.....	42
BILAGA 3.....	43

Förord

Jag vill börja med att tacka min mor för allt stöd och all feedback då det under studiens gång ofta har behövts någon att bolla tankar och idéer med. Jag vill även tacka min handledare för all support och hjälp med diverse bekymmer under studiens gång. Sist men inte minst vill jag tacka alla de personer som ställt upp och delat med sig av sina erfarenheter, tankar och funderingar kring sitt yrke som socialarbetare. Tack alla, utan er hade det inte varit möjligt att genomföra denna studie.

Helena

1. INLEDNING

Under utbildningen har jag ofta funderat på hur man blir en bra socialarbetare, vad som krävs och vad som kännetecknar en bra socialarbetare. På utbildningen är vi många individer med varierande bakgrund och erfarenhet men vi strävar mot samma mål. Vi ska bli socialarbetare. Kommer vi alla efter utbildningen att vara bra socialarbetare? Eller finns det egenskaper som karaktäriserar en bra socialarbetare som måste finnas inom oss, som vi inte kan tillgodogöra oss genom kunskapsbaserat lärande?

Karen Söderberg skriver i artikeln *"Ingen ser till helheten när pengarna tryter"* från Dagens Nyheter 1986;

"Socialarbetare. Det är väl grå fyrkantiga byråkrater, som omhändertar barn och betalar ut understöd och alltid känner sig angripna. Som anger sekretesskäl när de inte vill uttala sig" (Dagens Nyheter 1986-11-12 s. 86-87).

Hon skriver vidare att den beskrivningen förstås inte är en helt sanningsenlig bild men att det finns något i det som heller inte är helt felaktigt. Trots att det är över tjugo år sedan som hon skrev artikeln är jag rädd att många fortfarande ser på socialarbetaren på det sättet, som *"grå fyrkantiga byråkrater"*. Personligen hoppas jag att socialarbetare än idag delar filantropernas värderingar grundade i altruism och kärlek som Holgersson (2008) uttrycker det och att man kanske missuppfattas och tas för byråkratisk i ett försök att följa lagen.

I den här undersökningen kommer jag inte att inrikta mig på vad allmänheten anser om socialarbetare utan vad socialarbetare anser om sin yrkesroll och hur de tänker kring begreppet socialt arbete samt vad de anser kännetecknar ett professionellt socialt arbete.

2. SYFTE

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur yrkesverksamma inom socialt arbete ser på sin yrkesroll samt hur de tänker kring begreppet socialt arbete. Jag har även velat undersöka vad de anser kännetecknar ett professionellt socialt arbete.

3. FRÅGESTÄLLNINGAR

- Hur ser och tänker personer inom yrkeskategorin för socialt arbete kring begreppet socialt arbete?
- Hur ser socialarbetare på sin yrkesroll?
- Vad kännetecknar ett professionellt socialt arbete?

4. BAKGRUND

I detta avsnitt kommer jag att ge en kortfattad översikt av det sociala arbetets utveckling. Detta för att ge en bild över hur det sociala arbetet har sett ut och utvecklats samt för att förstå grundtanken med det sociala arbetet.

4.1 *Det sociala arbetets utveckling*

Redan under den första delen av 1800-talet fanns och bedrevs en form av socialt arbete men då under beteckningen 'filantropisk verksamhet'. Filantropisk verksamhet bedrevs av välorganiserade föreningar såsom "De fattigas vänner" och "De nödlidandes vänner". I denna nya föreningsform var det ofta överklassens kvinnor som var verksamma och de centrala frågorna berörde bland annat skolgång, nykterhet och fattigdom. Många av de filantropiska föreningarna ansåg att "fattigvård" med fördel skulle bedrivas på ideell basis och att kärnan i detta arbete skulle grundas på egenskaper såsom altruism, kärlek och kristlig barmhärtighet (Meuwisse & Swärd 2006).

De organisatoriska förutsättningarna för fattigvården förbättras genom 1862 års kommunreform då fattigvården frigörs från kyrkan och blir en borgerlig kommunal angelägenhet (Holgersson 2008). Under åren 1870-1920 har filantropin fortfarande ett inflytande över "fattigvården" men nu kom fattigvård och barnavård att räknas som ett offentligt ansvar. Detta medförde att "filantropimodellen" och inflytandet som filantropisk verksamhet hade kom att kritiseras av representanter för den växande arbetarklassen som i sin tur krävde insatser från samhällets sida (Holgersson 2008).

Efter ökade ekonomiska svårigheter under 1860-talet drivs senare 1871 års restriktiva fattigvårdsförordning igenom (Holgersson 2008). Vid denna tid hade dock de filantropiska föreningarna utvecklat arbetsmodeller som de ville föra vidare så när utrymmet för den filantropiska verksamheten reducerades började man samordna föreningarna och bilda centralorganisationer (Meuwisse & Swärd 2006).

1903 bildades CSA (Centralförbundet för socialt arbete) som bestod av föreningar som arbetade med folkbildning, kvinnofrågor, nykterhet, och välgörenhet etc. (Björkdahl, Ordell 1990). I motsats till grundtröjan i den filantropiska verksamheten och trots att två av förgrundskvinnorna (Agda Montelius och Gerda Meyerson) i CSA hade sina rötter i det

frivilliga fattigvårdsarbetet förordade CSA statliga reformer. Montelius och Meyersson menade att det frivilliga fattigvårdsarbetet borde utföras mer professionellt och just kallas 'socialt arbete' (Meuwisse, Sunesson, Swärd 2006). CSA ansåg inte då att fattigdom och misär i första hand berodde på arbetslöshet, missväxt och dåliga bostäder utan på ett moraliskt förfall hos människan. Socialarbetaren blev därför någon som skulle uppfostra fattiga till att dela samma värderingar som de ekonomiskt och moraliskt högt uppsatta grupperna i samhället (Björkdahl, Ordell 1990). Gerda Meyerson skriver i CSA:s sociala artiklar 1912:95:

"Den gamla åsikten att den som vill arbete för de fattiga endast behöver ett gott hjärta hyllas inte längre. Kunskap är makt och behövs icke minst i den verksamhet som avser att förbättra de fattigas förhållanden, stödja och hjälpa dem samt höja dem ekonomiskt och sedligt" (Meeuwisse, Sunesson & Swärd 2006 sid. 32).

Hon betonar vidare att kunskap, såväl praktisk som teoretisk är lika betydelsefull som kärlek och uthållighet (Meeuwisse, Sunesson, Swärd 2006). Kvinnorna i CSA såg alltså inte det frivilliga och "professionella" sociala arbetet som motpoler utan menade att det var en kombination av frivilligt och professionellt socialt arbete som vore det ultimata. De som var utbildade skulle genom att kunna och veta mer bli goda ledsagare i det frivilliga arbetet som inte skulle utmärkas av välgörenhet (<http://www.csa.a.se/>).

När man sedermera fick en lagstiftning på området för socialt arbete blev motsättningarna mellan den stödjande och den kontrollerande funktionen som socialarbetaren hade mera uppenbara (Björkdahl, Ordell 1990). I början av 1900-talet kom således, efter ett ingående utredningsarbete, vad som kan kallas de första moderna socialvårdslagarna. 1901 års barnvårdslagar, 1913 års alkoholistlag och år 1918 ersätts även 1871 års fattigvårdsförordning med en ny fattigvårdslag (Holgersson 2008). Den sistnämnda "... gav personer som var minderåriga eller arbetsoförmögna rätt till fattigvård när deras behov inte kunde tillgodoses på annat sätt" (Holgersson 2008 s. 53). Något som inte är helt olikt dagens SoL kap 4:1 som säger att "Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd från socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt" (Norström & Thunved 2010 s.88).

1921 startade den första utbildningen vid Socialpolitiska institutet i Stockholm, detta efter påtryckningar från CSA som kämpat för att välutbildade professionella skulle arbeta med socialt arbete. Socialt arbete har även sedan slutet av 1970-talet en egen forskningsdisciplin (Trygged 2007).

5. DEFINITIONER

I detta avsnitt har jag valt att definiera socialt arbete, socialarbetare då dessa begrepp är centrala i uppsatsen och studiens syfte. Begreppen profession och professionell kommer jag att ta upp i teoriavsnittet med samma namn.

5.1 Socialt arbete

Till att börja med har jag valt att citera IASSW's (International Association of Schools of Social Work) definition på socialt arbete, den lyder;

"Socialt arbete verkar för social förändring, problemlösning i mänskliga relationer, för empowerment och frigörelse med syfte att främja människors välfärd. Med utgångspunkt i teorier om mänskligt beteende och sociala system verkar socialt arbete i de områden där människor samspelar med sin omgivning. Principer om mänskliga rättigheter och social rättvisa är grundläggande för socialt arbete". (<http://www.iassw-aiets.org/>)

Vidare definierar National encyklopedin socialt arbete som;

"organiserad verksamhet som med fokus på svaga samhällskategorier har till syfte att förhindra att samhällsförändringar och andra förhållanden får förtryckande eller på andra sätt problemskapande sociala eller psykosociala konsekvenser för grupper eller individer". (www.ne.se)

Alf Ronnby beskriver i boken *Socialarbetets förklaringsmodeller* socialt arbete som;

"... en uppsättning metoder och deras yrkesmässiga användning för att reglera och hantera problem då människor inte förmår uppfylla sina sociala roller enligt dominerande normer och förväntningar" (Ronnby, 1983 s.13).

Han skriver vidare att;

”Socialt arbete som undervisnings- och forskningsämne framförallt står för teorier, metoder och metodutveckling som syftar till att, då de omsätts i det praktiska sociala arbetet, hjälpa människor – och då främst de sårbara – till anpassning och socialt fungerande i ett snabbt föränderligt samhälle” (Ronby, 1983 s.13).

Med dessa definitioner som utgångspunkt definierar jag socialt arbete som ett arbete som verkar för positiv förändring hos människor som inte kan uppnå detta på egen hand men även ett arbete som verkar för att förhindra förändring då förändringen är negativ för personen ifråga. Ett socialt arbete är vidare ett arbete som bygger på teorier och metoder med vetenskaplig förankring.

5.2 Socialarbetare

I min studie är socialarbetaren i fokus. Vem är då socialarbetaren? Den som utför det sociala arbetet? Det är lätt att säga att en socialarbetare är någon som jobbar med socialt arbete. När begreppet socialarbetare ska definieras blir det genast lite svårare. Leila Billquist skriver i sin avhandling från 1999 att socialarbetaren arbetar med och för människor – uppgiften är att definiera behov, problem, resurser och förändra människors sociala situation. Hon hänvisar bl.a. till Lipsky som benämner socialarbetaren som gatubyråkrat – ”Street – level – bureaucrats” någon som har en relativt hög handlingsfrihet i sitt arbete, trots att de är underställda de beslut som fattas av de politiska nämnderna. Flera forskare har sett den ständiga omvandlingen av människors behov och önskemål för att passa organisationens administrativa kategorier som utmärkande för det arbete ”Street – level – bureaucrats” utför. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) beskriver att vara socialarbetare som;

”Att vara socialarbetare innebär också att arbeta med planering och administration, och att kontrollera människor likaväl som att skapa förutsättningar för människor i samhället” (Svensson, Johnsson & Laanemets, 2008 s. 15).

I den här studien har jag valt att kalla de för socialarbetare som på något sätt arbetar med människor i syfte att hjälpa, förändra, utveckla, förebygga och att motarbeta problem.

6. Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning

I detta kapitel kommer jag att redogöra för de teorier som jag har använt mig utav i min studie. Jag kommer även att beröra tidigare forskning som är av relevans för studien.

6.1 Profession

I detta stycke kommer jag att diskutera begreppet profession utifrån olika forskares perspektiv. Jag har valt att inte dela på professionsteori och tidigare professionsforskning då dessa är sammanhängande i min studie.

Professionaliseringsteorin från 1960- talet innehöll fyra huvuddrag för att ange vem som var professionell;

1. *”De har en autonomi över sitt kunskapsområde. De och bara de har kunskaper nog att avgöra om en professionell handlat rätt eller fel i en given situation;*
2. *För att kunna utöva denna professionella autonomi måste de ha makten över sitt arbete, dvs. de måste ha klienter, inte chefer;*
3. *Den professionella autonomin medför ett ansvar, som kräver en speciell professionell etik;*
4. *För att värna om autonomin har de professionella skapat professionella organisationer;”*

(Selander 1989 s. 26)

Slår man upp ordet profession i en ordlista står det att det i allmänt språkbruk är detsamma som yrke men att det 'i samhällsvetenskaplig terminologi' definieras som 'yrke vars auktoritet och status bygger på hög formell status' (www.ne.se).

När begreppet profession började användas var det bara präster, jurister och läkare som var "professioner" men efter att Carr-Saunders och Wilson skrivit verket *The Professions* kom fler yrken att ses som "professionella". Detta efter att författarna funnit likheter mellan de ursprungliga idealtypiska "professionerna" och andra yrken. De ansåg dock att yrkesutövningen, förutom att den skulle vara baserad på vetenskaplig auktoritet eller professionell expertis, skulle inkludera ett visst hantverk och att de inom samma yrken för att få kalla sig professioner, skulle organisera sig (Wingfors 2004). Karaktäristiskt för en

profession är att de har allmänhetens förtroende, är autonomt, har en avgränsad jurisdiktion och egna yrkesorganisationer samt en speciell professionell etik (Svensson, Johnsson & Laanemets, 2008). Inga Hellberg definierar en profession som;

”En profession är en yrkesgrupp som har en viss kunskap som av stat och klienter värderas som nyttig och värdefull. Kunskapen bygger på en vetenskap och utgör grunden för yrkesgruppens anspråk på positioner på arbetsmarknaden och i samhället” (Hellberg, 1995 s. 91).

Vidare skriver hon att professionsbegreppet är ett relationsbegrepp och att det handlar om samspelet mellan professionerna, staten och klienterna. Yrkesgrupper som gör anspråk på professionell status måste få staten att vilja satsa utbildningsmässigt för att nå dit (Hellberg, 1995).

Wingfors (2004) menar att professionaliseringen är en dynamisk process. Vad som är professionellt styrs av stat, marknad och klienter och måste ’följa med i tiden’ (Wingfors 2004). Är då socionomyrket en profession? Inom professionssociologin finns det de som inte vill innesluta socionomer och socialarbetare till samlingen professioner. De menar att socialarbetaren inte ännu är självständig i sin yrkesutövning och att den inte heller avgränsar egna kunskapsfält. Socialarbetaren har därför betraktats som ”semi-professionell”, inte fullvärdigt professionell (Wingfors 2004).

Dellgran & Höjer skriver i sin avhandling från 2000 att socialarbetaren i diskussion ses som en ”profession in spe” som något den inte är men är tänkt att bli. Som ett slags utopisk profession, som ständigt strävar efter att nå ’det bästa av tillstånd’ (Dellgran, Höjer 2000). Bo Eneroth som är fil dr i sociologi menar att begreppet professionalism ofta sätts i samband med tillämpning av särskilda metoder och rationella analyser men att det ändå ofta är intuitionen som styr hur man handlar, att intuitionen vid beslutsfattande är starkare än det rationella, men för att kunna handla på intuition måste man ha erfarenhet och kunskap kring området vi ska fatta beslut om (Eneroth 1990).

6.2 Socialisationsteori

Så hur bedriver man ett ”professionellt socialt arbete”? Och hur ska jag som socialarbetare förhålla mig till andra för att uppnå detta? I detta kapitel kommer jag att beskriva teorier som på olika sätt berör det sociala arbetet.

6.2.1 Social kontroll

Begreppet social kontroll förknippas ofta med ”samhällets” behov av att disciplinera olika grupper och utnyttjas av de som ifrågasätter den altruistiska synen hos socialarbetare. I grunden handlar social kontroll om generella anpassnings- och integrationsprocesser och inbegriper alla typer av sociala mekanismer som har inverkan på anpassningsprocessen vad gäller beteende och normer (Bergmark 1998). Bergmark beskriver vidare tre former av social kontroll på följande vis:

- *Socialisering*. Handlar om hur de normer och beteendemönster som finns i samhället och familjen förmedlas till barnet eller ungdomen. De viktigaste länkarna här är, familj, skola och barnomsorgen.
- *Direkt beteendekontroll*. Använder man sig utav när man vill förändra eller uppmuntra ett visst beteende. Den viktigaste länken här är våra lagar och dess förlängda arm, polis och rättsväsende som finns för att se till så att lagarna följs.
- *Resocialisering*. Är ett kontrollinslag som handlar om att föra tillbaka de som har ett osunt moraliskt handlingsmönster till mer acceptabla beteendeformer. De viktigaste länkarna eller inrättningarna här är kriminalvård, socialvård och psykiatrisk vård (Bergmark 1998).

6.2.2 Socialt förändringsarbete

Socialt arbete är inte ett arbete som endast verkar för att förändra på individnivå.

Harald Swedner, som var Sveriges första professor i socialt arbete, ser det sociala arbetet som ett ’socialt förändringsarbete’ som finns för att lösa ’sociala problem’. För att lösa sociala problem på individnivå måste målen kompletteras med mål för samhällsliga institutioner såsom skola och sjukvård. Bearbetningen av ’sociala problem’ bör ske på tre nivåer, dessa är;

- *Makronivå*; inom samhället som helhet, t.ex. Socialpolitiskt arbete

- *Mesonivå*; inom de samhällsliga institutionerna och organisationerna, exempelvis skola, arbetsliv och sjukvård.
- *Mikronivå*; på familje- och individplanet, exempelvis olika former av direkt stöd till individer och familjer (Swedner, 1996).

6.3 Den byråkratiska organisationen

Grunden för det sociala arbetets utformning läggs på politisk nivå. Här utformas regler och resursfördelning görs. Socialarbetaren som specialist inom sitt område ger politikerna möjlighet att i frågor som rör det sociala arbetet be dessa om utlåtanden. Det är dock fortfarande politikerna som utformar de riktlinjer och ramar som finns för det sociala arbetet. De flesta organisationer där socialt arbete utförs är byråkratier, även kallat tjänstemannaorganisationer. Detta innebär att de efter särskilt utformade lagar och regler ska genomföra politiska beslut och sträva mot politiska mål. För att uppnå detta anställer de byråkratiska organisationerna människor med en specifik eller relevant utbildning (Meuwisse, Sunesson, Swärd 2006).

I det här stycket har jag valt att ta upp Max Webers teori om idealtypiska organisationsformer då det sociala arbetet som nämnts ovan ofta utförs i byråkratiska organisationer.

Weber skiljer på tre olika idealtypiska former för organisationer. Dessa är; traditionella organisationer, karismatiska rörelser och byråkratiska förvaltningsstabber. Den mest kända av dessa är den byråkratiska förvaltningsstabben, även kallad ”byråkratin”. De föreställningar som Weber menar finns i en byråkratisk förvaltningsstab är att; regler som fastställts skall efterlevas av organisationens medlemmar. Rättsskipningen utgörs av tillämpningen av ett sammanhängande system av abstrakta regler på enskilda fall. Auktoritetspersonen i organisationen är ”chefen” som fattar beslut men som även måste följa den opersonliga ordningen. Medlemmarna i organisationen lyder den opersonliga ordningen, inte auktoriteten och den som rättar sig efter auktoriteten gör det i egenskap av medlem i organisationen (Andersen och Kaspersen 2003). Vidare menar Weber att den byråkratiska förvaltningsstabben och tjänsteinnehavarna följer följande kriterier; de är underkastade lydnad endast ifråga om opersonliga plikter i tjänsten. Organisationen är en fast hierarki av tjänstpositioner där varje position har ett definierat kompetensområde. Den som innehar en sådan position har den i kraft av yrkeskvalifikationer, man anställs till sin position och lönen för arbetet graderas efter

var i hierarkin man befinner sig och vilket ansvar man har i organisationen. Den anställde (tjänstemannen) är i den byråkratiska organisationen underkastad en systematisk disciplin och kontroll vid utförandet av sitt yrke (Andersen och Kaspersen 2003).

Enligt Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) garanterar den byråkratiska organisationen rättvisa och de anställda tjänstemännen ska ge de medborgare hjälp som behöver det. Vidare menar de att det sociala arbetet i offentliga organisationer ofta är format av byråkratiidealet. Systemet är uppbyggt för allas bästa och för att det ska kunna uppnås finns det regler och riktlinjer som måste efterlevas. För att upprätthålla byråkratiidealet ställs krav på organisationen i form av dokumentation, uppföljningar och utvärderingar samt att det som sker ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet (Svensson, Johnsson och Laanemets, 2008).

Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) anser att det sociala arbetet alltid är organiserat. Organisationerna, och i sin tur handlingsutrymmet, formas olika utifrån den specifika organisationens grundidéer. Vad som är möjligt att göra i det sociala arbetet påverkas av både de administrativa och de tankemässiga ramarna. Utrymmet som detta skapar påverkas i sin tur av traditioner och den enskilde personens eller yrkesgruppens professionalitet samt hur samspelet med dem man möter fungerar och hur man är som person. Socialarbetaren är organisationens ansikte utåt, organisationens aktör, då det som utförs inte är en personlig handling utan en handling i ett organiserat sammanhang som socialarbetaren har ansvar att förvalta. Att som organisationsrepresentant sätta sig in i organisationens identitet och administration vidgar det egna handlingsutrymmet (Svensson, Johnsson och Laanemets, 2008).

6.4 Socialt arbete – mellan makt och stöd

Maktbegreppet har jag valt att ha med därför att jag har erfart att det finns tankar kring det sociala arbetet som ett utövande av makt och socialarbetaren som en ”maktutövare”. I detta avsnitt behandlar jag maktbegreppet i förhållande till hjälp då vågspelet mellan dessa kan ge upphov till tankar om att socialarbetaren utövar en form av *makt* i sitt arbete att *hjälpa* klienten.

En populär filosof som konstruerade teorier om makt var den franske filosofen och idéhistorikern Michel Foucault (1926-1984) som även ses som en av 1900-talets mest inflytelserika tänkare. Foucault ser makt som en teknik, där teknik står för handling och teknologin står för kunskapen om en viss teknik och hur den används i syfte att nå en viss effekt. Orden teknik och teknologi kommer från ordet *techne* som på grekiska betyder hantverk eller konst. Foucault ser alltså makt som ett hantverk eller en konst (Nilsson 2008).

Vidare menar Foucault att makt inte skall betraktas som en individs eller en social grupps privilegium eller resurs utan som en aspekt av mellanmännsliga relationer och möten beroende av kön, ålder och erfarenhet (Hörnqvist 1996). Maktrelationen mellan människor är i första hand ett styrkeförhållande mellan individer eller grupper. Foucault definierar inte begreppet styrkeförhållande utan lämnar det öppet för tolkning. På samma sätt väger han mellan om makt bör ses som en relation, en aktivitet eller ett strategiskt spel (Hörnqvist 1996). Han understryker vidare att makt är något som hela tiden befinner sig i förändring, att makt är dynamiskt. En maktrelation handlar om just det, att aldrig ha total kontroll över någon annan eller för den delen något annat. Skulle man ha det handlar det inte om en maktrelation utan om dominans och förtryck. När makt utövas har utövaren oftast en idé eller plan för hur det kommer att gå men kan aldrig till fullo kontrollera utgången av sina handlingar (Nilsson 2008). Foucault definierar själv i boken *Sexualitetens historia – viljan att veta* maktbegreppet på följande vis:

”makt är inte en institution och inte en struktur, det är inte en viss förmåga som somliga skulle vara utrustade med; det är namnet på en sammansatt strategisk situation i ett givet samhälle” (Foucault 2002 s. 103-104).

Vidare så skriver han att om man följer den tanken kan man anta följande påståenden för sanna;

”makt inte är någonting som låter sig förvärras, fräntas eller delas, någonting som man behåller eller låter gå sig ur händerna; makt utövas från oräkneliga håll och i ett växelspel av ojämlika och rörliga relationer; samt att, maktrelationerna inte är utanförstående i förhållande till andra typer av relationer (ekonomiska processer, bekantskapsförhållanden, sexuella relationer) utan att de är inneboende i dom” (Foucault 2002 s. 104).

Slutligen menar Foucault att om ovan är sant så måste man;

”... erkänna att man med nödvändighet är ’i’ makten, att man inte ’slipper undan’ den, att det inte finns något absolut ’utanför’ i förhållande till den, därför att man oundvikligen står inför lagen?” (Foucault 2002 s. 105).

Greta Marie Skau skriver i boken *Mellan makt och Hjälpa* att maktaspekten är närvarande i varje relation mellan klienten och dess hjälpare. Med hjälpare menar hon någon som har en teoretisk utbildning och praktisk erfarenhet inom ett yrke där man jobbar med att på olika sätt *hjälpa* människor, exempel på sådana yrken är lärare, sjuksköterskor, socialarbetare, terapeuter och läkare. Vidare menar Skau att det faktum att hjälparen har till yrke att hjälpa medför en makt och kontroll över andra (klienten) vilket av vissa kan uppfattas som en moralisk konflikt. Kunskap är makt, så även i förhållandet mellan klient och hjälpare, men kunskapen skall användas så att den gagnar klienten inte som ett kontrollmedel mot klienten. Hjälparen behöver dels kunskap om klienten, dels kunskap om metoder för att hjälpa klienten. För mycket information och kunskap om klienten kan dock bli ett hinder då förhållandet mellan klient och hjälpare kan hamna i obalans om hjälparen vet väldigt mycket om klienten, men klienten inte vet någonting om hjälparen. Hjälparen skall införskaffa den kunskap som krävs för att kunna hjälpa klienten, varken mer eller mindre (Skau 1993). Olsson (2009) menar att erfarenhetskunskap är nödvändig för att få till stånd en hjälpprocess och för att vägleda klienten till en konstruktiv förändring i sin tillvaro (Olsson 2009).

Enligt Carlsson (2005) räcker det inte med att hjälparen har såkallade ”helping skills” för att hjälpen skall vara framgångsrik. Relationen mellan hjälpare och klient måste bygga på tillit och äkthet. Miljön måste vara trygg och inge hopp till förändring och engagemanget för förändring måste vara ömsesidigt (Carlsson 2005). Carlsson skriver vidare att det inte räcker med att hjälparen har goda eller rationella intentioner och att hjälpinsatsen ses som ”bra bistånd” för att betrakta en insats som hjälp. Det krävs att klienten, den mottagande parten, uppfattar den hjälp som ges som något i grunden positivt (Carlsson 2005).

6.5Handledning och reflektion i det sociala arbetet

Vikten av handledning i det sociala arbetet har framträtt för mig under arbetet med denna studie vilket gjort att jag valt att belysa även detta i stycket.

En studie från 2007 gjord av Höjer, Beijer och Wissö visar på att handledning i socialt arbete ger utrymme för reflektion vilket i sin tur påverkar personalens klientrelationer. Detta ger i sin tur tillbaka till den organisation man jobbar i. Studiens undersökningsgrupp menar att handledning är av stor vikt för såväl personalens arbetsmiljö och det professionella utförandet av arbetet som av hur brukarnas behov blivit tillgodosedda. På frågan om handledning är självklart var fokusgruppen, bestående av personal, överrens om att extern handledning är nödvändigt. I stort sett hela fokusgruppen ansåg att de hade stor nytta av handledningen och att den gav ett yrkesmässigt stöd, motverkade stress och kvalitetssäkrade arbetet (Höjer, Beijer & Wissö 2007).

Eric Olsson (2009) menar att en uppövd förmåga till självreflektion på sätt och vis kan sägas vara kärnan i kunskapsutveckling i socialt arbete. Detta menar han, delvis sker genom handledning. Processen för förändring och utveckling av kunskap och lärande tar lång tid. Verktygen får vi redan under utbildningen och genom fortsatt handledning på arbetsplatsen kan vi fortsätta att utvecklas genom hela yrkeslivet (Olsson 2009). Olsson (2009) menar vidare på att handledning inte enbart är till fördel för socialarbetaren utan även för klienten. Genom handledning kan socialarbetaren finna nya sätt att se på problem och lösningen av dem vilket i sin tur kan ha positiv inverkan på klientarbetet (Olsson 2009).

7. METOD

Jag kommer i detta kapitel att beskriva vilken metod jag har använt mig utav i min studie, hur urvalet har skett samt hur studien har genomförts. Jag kommer även att beskriva hur och var jag har sökt litteratur samt vilka etiska överväganden jag har tagit hänsyn till och hur jag har bearbetat materialet.

7.1 Val av metod

Jag har valt att göra en kvalitativ intervjustudie. Då syftet med min studie är att ta reda på hur socialarbetare ser och tänker kring begreppet 'socialt arbete' samt att ta reda på vad de anser kännetecknar ett professionellt socialt arbete och en professionell socialarbetare kommer jag inte att kunna hålla mig till en strukturerad intervju utan låter den vara halvstrukturerad vilket innebär att frågorna skall ställas i en bestämd ordning men intervjupersonen tillåts att

resonera, associera och formulera sig fritt kring dem, samt att jag som intervjuare tillåts att ställa följdfrågor (Hartman 2004).

Vilken metod man väljer att arbeta utifrån styrs av studiens syfte (Kvale & Brinkmann 2009) och då syftet med min studie är att utifrån den intervjuades eget perspektiv förstå ämnen från deras levda vardagsvärld (Kvale & Brinkmann 2009) kommer min studie att vara kvalitativ. För att få svar på mina frågeställningar har jag valt att göra en intervjustudie/samtal då det är genom samtal med människor som vi enligt Kvale och Brinkmann får kunskap om erfarenheter och känslor. Kvale och Brinkmann skriver vidare i inledning till boken 'Den kvalitativa forskningsintervjun' *"I ett intervjusamtal ställer forskaren frågor om och lyssnar till det som människor berättar om sin levda värld. Intervjuaren lyssnar till deras drömmar, farhågor och förhoppningar; hör dem uttrycka åsikter och synpunkter med egna ord; och skaffar sig kunskap om deras utbildnings- och arbetsituation, deras familj och sociala liv"* (Kvale & Brinkmann 2009 sid. 15).

Hartman (2004) definierar den kvalitativa metoden på följande vis;

"Kvalitativa undersökningar karaktäriseras av att man försöker nå förståelse för livsvärlden hos en individ eller en grupp individer" (Hartman 2004 s. 273).

Då jag i min studie har varit nyfiken på att lyssna till människor med olika yrken inom sektorn för socialt arbete och deras tankar och funderingar kring det sociala arbetet och vad de anser om vad som utgör ett professionellt socialt arbete anser jag att den metod jag valt har varit den bäst lämpade. När det gäller litteratursökningen var jag inte beredd på att det skulle dyka upp så mycket intressant och relevant litteratur att jag tillslut fick 'sätta på skyggglappar' för att inte fastna i litteraturgenomgången.

Jag har under uppsatsskrivandet använt mig utav Sven Hartmans bok *Skrivhandledning för examensarbeten och rapporter* för att orientera mig i vilka delar som ska finnas med i en uppsats och vad dessa ska innehålla samt hur man ska referera.

7.2 Litteratursökning

Litteraturen som jag använt mig utav i min studie har jag främst funnit på Växjö universitet. Ett par böcker är även sådana som jag eller bekanta har haft hemma. Sökorden som jag använt mig utav har varit *profession, professionalisering, socialarbetare, socialt arbete, makt, socialisation, och socialpolitik*. Vid litteratursökningen kom jag att ställas inför problemet med att avgränsa mig. Ju fler böcker jag gick igenom ju fler intressanta ämnen och områden uppstod. Många intressanta aspekter dök upp som jag fick lägga åt sidan för att det inte skulle bli för mycket för mig att hantera.

7.3 Pilotintervju

För att reda ut i vilken ordning jag skulle ställa mina intervjufrågor och eventuellt förändra intervjuguidens struktur har jag valt att göra en pilotintervju. Denna är gjord med en socionom som tidigare jobbat som socialsekreterare och nu jobbar som handledare. Dennes tankar och funderingar kring ämnet socialt arbete var av betydelse för mig i mitt arbete och därför har jag valt att ta med denna intervju i min redovisning av resultatet. Jag märkte även vid denna intervju att många följdfrågor dök upp och då även frågor som var ledande, detta för att konkretisera svaren jag fick från intervjupersonen. Enligt Kvale & Brinkmann (2009) kan det vara lämpligt att ställa ledande frågor för att testa tillförlitligheten i intervjupersonernas svar och för att se om intervjuaren har uppfattat svaret korrekt (Kvale & Brinkmann 2009). Med ledande frågor menar jag frågor som; ”Du menar alltså att... och du anser alltså att...” osv. Ledande frågor förekom även i de senare intervjuerna men enbart för att konkretisera svaren inte för att leda intervjupersonerna åt en viss riktning. Jag gjorde vid denna intervju anteckningar och observationer som jag tog upp i slutet av intervjun. En del frågor formulerades sedan annorlunda men behöll grunden.

7.4 Urval

Jag har i min studie valt att intervjua fem personer med olika yrken inom sektorn för socialt arbete som arbetar eller har arbetat direkt med klienter. I övrigt har jag inte haft något krav på utbildning eller dylikt. Intervjupersonerna kommer från olika kommuner i södra Sverige, detta av bekvämlighetsskäl. Urvalet är ett representativt bekvämlighetsurval. Ett bekvämlighetsurval då jag valt att hålla mig inom de kommuner där jag vistas och ett representativt urval då jag har valt personer med olika yrken som jag tror kan tillföra

något till studien med tanke på att de arbetar eller har arbetat direkt med klienter i socialt arbete. De yrken som intervjupersonerna har haft har varit; fältsekreterare, elevassistent, handledare, handläggare samt kurator. Intervjupersonerna är mellan 30 och 60 år.

7.5 Genomförande/ tillvägagångssätt

Jag har som jag nämnde tidigare valt att intervjua personer med olika yrken inom socialt arbete. Dessa personer är utspridda i södra Sverige över regionerna Blekinge, Småland och Östergötland. Den första kontakten med intervjupersonerna var via telefon och/eller mail. Det är endast en tillfrågad person som valt att inte delta. Vad detta beror på vet jag inte men kontakten bröts efter att jag informerat om syftet med studien. De som antingen via telefon eller via mail tackat ja eller visat intresse att delta har tilldelats ett informationsbrev (bilaga. 2) där jag kortfattat beskrivit syftet med studien samt deras roll och hur studien är tänkt att genomföras.

Jag valde en kvalitativ metod där jag utförde mina intervjuer enligt en halvstrukturerad intervjuguide. Redan under pilotintervjun noterade jag att informanten tenderade att komma in på nästkommande fråga när de svarade på frågan jag ställde. Att frågorna flöt ihop har för mig inte varit någon nackdel utan snarare visat på att det finns ett samband mellan dem. I vissa fall fann jag utrymme eller behov av följdfrågor för att knyta samman svaret. Intervjuerna är inspelade med en mp3-spelare och sedan noggrant utskrivna. De intervjupersoner som ville ta del av intervjuutskriften har tilldelats denna via mail. Pilotintervjun varade i 25 minuter så därför gissade på att intervjuerna skulle ta mellan 20-30 minuter. Den kortaste var 17 minuter och den längsta var 60 minuter. Vid den sista intervjun upplevde jag att intervjupersonen tog upp saker som sagts i de övriga intervjuerna. Så efter denna intervju kände jag att jag kunde avbryta datainsamlingen och påbörja redovisningen och analysen av resultatet från intervjuerna.

Det skiljde väldigt mycket på hur lång tid intervjuerna tog (något jag inte hade räknat med), detta tror jag beror på, dels på mig som intervjuare, men även på att intervjupersonerna var väldigt olika. I vissa intervjuer krävdes en mer aktivt deltagande roll av mig som intervjuare medan det i andra fall endast krävdes att jag ställde en viss fråga för att intervjupersonen skulle börja resonera och spekulera fritt kring ämnet. Att jag gjorde en pilotintervju var av

nytta för mig ur två aspekter. Dels för att jag sedan kunde omformulera vissa frågor och även ändra ordning på dem, dels att jag fick en chans att ”öva” på att intervjua.

7.6 Etiska överväganden

Ett etiskt övervägande som jag har fått ta hänsyn till är då intervjupersonerna berättat något av känslig art samt haft synpunkter och uttryckt åsikter som inte varit relevant för studien. Sådan information har jag valt att bortse ifrån och inte tagit med i min studie.

Jag har vidare tagit hänsyn till de forskningsetiska krav som rör denna studie, det vill säga;

Informationskravet, som innebär att samtliga intervjupersoner skall få information om studiens syfte och tillvägagångssätt samt att deltagandet är frivilligt och de när som helst har rätt att avbryta sitt deltagande (bilaga.2).

Samtyckeskravet, som innebär att intervjupersonerna har gett samtycke till intervju. Samtycke innebär även att jag som intervjuare inte får påverka intervjupersonerna om de väljer att avbryta sitt deltagande. Ett eventuellt avbrytande skall heller inte kunna få negativa konsekvenser för den enskilde (bilaga.3).

Konfidentialitetskravet, som innebär att alla uppgifter om den enskilde behandlas så att ingen obehörig skall ha tillgång till dem. Samt att de skall aidentifieras så att utomstående inte kan identifiera den enskilde.

Nyttjandekravet, som innebär att uppgifterna i undersökningen enbart får användas i forskningsändamål och inte utlånas för kommersiellt bruk eller andra icke-vetenskapliga syften (Johannessen & Tufte 2003).

7.7 Databearbetning

Vid databearbetningen/intervjuutskriften har jag skrivit ut hela intervjuerna ordagrant, även eeh och hmm finns med i intervjuutskriften. Vid bearbetningen av materialet gick jag igenom alla intervjuerna för sig och markerade de ord eller innebörder i ett ord som förekom i flera intervjuer eller på flera ställen. Ord som jag har valt att kalla för nyckelord. Det var även vid bearbetningen av materialet/intervjuerna som de olika underkategorierna till avsnittet resultatredovisning dök upp, alltså på de frågor där jag kände att jag fått ut sådan information

från de olika intervjupersonerna att jag kunde skapa underrubriker av dessa. Citaten som redovisningen till stor del består utav är valda utifrån det som bäst beskriver helhetsintrycket jag fick av svaren på en viss fråga.

Frågorna 7, 8 och 9 i intervjuguiden har jag valt att inte ta upp i resultatredovisning då jag anser att detta skulle göra arbetet för stort och omfattande. Dessa frågor ställdes för att jag ville se hur intervjupersonerna ser på det sociala arbetet i förhållande till pedagogik, omsorg/omvårdnad och administration. Detta för att öka min förståelse och kunskap kring vad det är som skiljer det sociala arbetet från andra yrken där man arbetar med människor.

För att uppnå reliabilitet (tillförlitlighet) har jag som jag nämnt tidigare spelat in och skrivit ut alla intervjuerna ordagrant för att sedan söka sammanhang och mening. När det gäller validitet (giltighet) kan jag inte säga att det jag har kommit fram till i resultatanalysen gäller för alla socialarbetare men det finns mycket som intervjupersonerna tar upp som överrensstämmer med vad andra intervjupersoner säger.

Då det enligt Kvale & Brinkmann (2009) är min uppgift som forskare att i redovisningen sammanfatta resultatet av intervjuerna på ett sådant sätt att det inte blir tråkigt att läsa och tappar sitt sammanhang har jag valt att redovisa mina resultat i citatform. En del citat kan verka långa och överflödiga men av hänsyn till intervjupersonerna har jag valt att inte korta ner alla citat men jag har i den mån det varit möjligt försökt att korta ner citaten så mycket det går utan att tappa sammanhanget i intervjupersonens svar. Intervjucitaten har redovisats i skriftspråklig form, något som Kvale & Brinkmann (2009) rekommenderar för att underlätta förståelse.

8. RESULTAT

I det här kapitlet kommer jag att redovisa mina resultat från intervjuerna. Jag har valt att ta bort uttryck så som eeh och mm osv. och ersatt dem med punkter då jag anser att det förstör sammanhanget i citatet/texten i vissa fall har jag även tagit bort bindeord så som och, dessa ord är ersatta med punkter. Vem som har sagt vad eller vem som är man och vem som är kvinna kommer inte att tillkännages i resultatredovisning, detta för att hålla mig till kravet på konfidentiell behandling. Jag har vidare valt att i samband med underrubriken redogöra för vilken eller vilka frågor som har ställts.

8.1 Vad kännetecknar socialt arbete

Här ställde jag frågan; Kan du berätta vad är socialt arbete innebär för dig?

Anledningen till att jag ställde dessa frågor var att jag ville veta vad intervjupersonerna anser är socialt arbete.

När jag har gått igenom intervjuerna på denna fråga var det ett nyckelbegrepp som dök upp, detta var **att hjälpa**. Vare sig det handlar om att 'hjälpa till självhjälp', hjälpa genom att stötta eller hjälpa till förändring.

"Socialt arbete är att försöka hjälpa människor att skaka fram sina resurser så att dom kan få ett bättre liv..."

Andra begrepp som var frekvent förekommande är **utveckling, förändring, bekräfta, förebygga** samt **relationer**.

Begreppen **utveckling** och **förändring** har det gemensamt att de strävar efter att ett 'nytt tillstånd' skall uppnås.

"... socialt arbete är att utveckla dom kunskaper klienten behöver för att klara sig själv, det man har svårt att klara av..."

Förändring handlar inte bara om att förändra klienten utan att i vissa fall förändra miljön runt klienten och att **ta bort hinder**.

"... det handlar ju inte om att bara anpassa individen utan att få den att växa så att dom mår bra tillsammans alltså individen ska må bra och samhället ska må bra och det är samspelet måste man jobba med..."

I samband med ordet **bekräfta** finns ord som **lyssna, stötta, bekräfta behov**. Socialt arbete är att finnas till hands för någon annan, att visa att man finns för klienten. Och att man inte är där för sin egen skull.

”... att man måste vara inkännande, man måste känna in andra människor, se deras behov, se deras styrkor, se deras svagheter... försöka att utveckla en självständighet hos dom”.

Socialt arbete är ett samspel mellan samhället och individen, socialt arbete är även något **mellanmänskligt** där man arbetar tillsammans för att nå gemensamma mål. Detta gör man genom att skapa en **relation** till sin klient. Med **relation** menas att socialarbetaren och klienten för att nå en **förändring** måste befinna sig på samma nivå, som socialarbetare måste man visa förståelse för klienten. Maktförhållanden måste suddas ut.

” ... det finns alltid ett maktförhållande hur mycket man än flyttar skrivbord inne i rummet, även om man flyttar skrivbord så att det inte finns något utrymme mellan dig och mig så finns det alltid ett maktförhållande som man inte kan komma ifrån på något sätt i världen för det är inbyggt i din profession, så är din makt skriven dig... och jag är övertygad om att om man ska få till stånd en förändring tillsammans med klienten så måste man sudda på maktförhållandena”.

Citatet ovan kan ses som motsägelsefullt men jag tolkar utlåtandet som att maktförhållandet inte ska raderas utan snarare göras mer diffust.

8.2 En professionell socialarbetare är...

Här ställde jag frågorna; Vad innebär det för dig att vara professionell inom ramen för socialt arbete? ; Anser du att det är någon skillnad på ett 'socialt arbete' och ett 'professionellt socialt arbete'? samt; Vad lägger du för innebörd i begreppet ”professionell”? Dessa frågor ställde jag för att jag ville få reda på vad intervjupersonerna anser kännetecknar en professionell socialarbetare.

Nyckelorden på dessa frågor är **lämplig** och **lämplighet**. Vid resultatgenomgången har det visat sig att det finns två sätt att se på vem som är professionell och **lämplig**. Det är dels personlig lämplighet men även utbildnings- och yrkesmässig lämplighet. Antingen läser man in mer konkreta begrepp såsom **utbildning, yrke, erfarenhet, kunskap, användande av metoder och teorier** i begreppet professionell. Eller så tilldelas den professionelle mer personliga egenskaper i form av **empati, duktig, inkännande, engagerad** och **pålitlig**.

”... professionell är att man gör ett gott arbete. Att man tar sitt arbete seriöst. Man gör sitt bästa. Att man är en pålitlig person för klienten”.

Men i grunden så handlar det om att vara **lämplig**. Att man är **lämplig** betyder inte för alla att man har en **utbildning** eller **erfarenhet** utan om att man har de rätta grunderna och grundvärderingarna såsom empati, god människosyn och samarbetsförmåga för att bli en bra socialarbetare.

”... det måste finnas en empati och man måste ha en förmåga att bygga en relation.”

Att man har en **utbildning** inom socialt arbete behöver inte innebära att man är **lämplig** att jobba som socialarbetare. Det finns vidare de som menar att för att vara **lämplig** att jobba med socialt arbete krävs något annat än **sunt förnuft** för om det hade räckt med **sunt förnuft** så hade det inte behövts något professionellt socialt arbete.

”... eftersom jag är anställd och ska göra det professionellt så måste jag använda mig utav det som forskningen säger, jag kan ju inte göra jobbet hur som helst bara för att jag tycker det”.

Det krävs att man har tillgång till teorier och metoder och vet hur dessa ska tillämpas, något man får med sig genom en utbildning. För att vara en professionell socialarbetare så är man i sitt yrke, sin ”profession” en socialarbetare, man är inte privat.

”... professionellt arbete för mig är att det genomförs av någon som genom sitt yrke är satt att göra det... därmed inte sagt att man är lämplig, om det är professionellt eller ej är avhängt av lämplighet...”.

En annan viktig aspekt som tas upp är **handledning**. För att vara en professionell socialarbetare måste man ha förmåga och utrymme för **reflektion**, man måste få utrymme för att diskutera och ventilera idéer. Genom det utvecklas man som person och får nya infallsvinklar på ett problem och hur man ska lösa det.

”... att man har handledning på sin arbetsplats av en psykoterapeut eller socionom eller så som kommer regelbundet och ger en tips och råd om hur man kan, i grupp då, göra i olika

ärenden och fall som är komplicerade och svåra och där man inte vet riktigt hur man ska göra”.

8.3 Vem blir socialarbetare?

Frågorna här löd; Varför valde du denna utbildning? Samt, varför valde du att jobba med socialt arbete? Anledningen till att jag ställde dessa frågor var att se vilka faktorer som spelade in i valet av yrke.

På denna fråga ser jag två ”läger”, det är dels de som valt att jobba med socialt arbete ur ett **Samhällsperspektiv** – de som vill **förändra** på ”samhällsnivå” och jobba med **sociala frågor i ett större sammanhang**. En person uttryckte sig på följande vis;

”... jag var intresserad av sociala frågor i samhället överhuvudtaget...”

En annan del var de som vill **förändra** på individnivå och därför kan sägas ha valt yrket/utbildningen sett ur ett **Individperspektiv**, att man **vill jobba med människor**. En person uttryckte att denne hade valt att jobba med socialt arbete för;

”... att hjälpa människor att må bättre och att få ett bra liv. Det känns väldigt meningsfullt att jobba med det”.

8.4 Fördomar om socialarbetare

Frågan här löd; vilken tror du är den vanligaste fördomen om socialarbetare?

Denna fråga ställde jag dels av en nyfikenhet som väcktes när jag läste Karen Söderbergs artikel, dels för att jag tyckte det var intressant att lyssna till vad människor som själva jobbar inom socialt arbete har för tankar kring eventuella fördomar om yrket.

Det som uppfattats var den vanligaste fördomen om socialarbetare var att antingen gör de för mycket eller så gör de för lite.

”Det finns som jag ser det två bilder. Antingen att man är väldigt flummig och rörig, att man kanske är för omhändertagande och pysslar för mycket med klienterna så att det inte leder till så mycket då, att klienterna kanske drar nytta av det och lurar socialarbetaren och sen en helt

annan bild är kanske att man är sträng och känslokall "soctant" som jobbar med ekonomiskt bistånd och som inte bryr sig så mycket om klienten utan mer håller på reglerna".

Intervjupersonerna tror även att det råder mer fördomar än i övrigt när barn och pengar inblandade.

"... att dom tar barn. Från föräldrarna. Och att dom betalar ut för mycket pengar till dom som inte ska ha några pengar".

En annan uttrycker det så här;

"... jag tror att det kommer lite i vågor. Men det är ju nästan alltid, runt barn väcker det ju mycket. De som jobbar runt barn, det växer ju väldigt mycket".

Media har en enorm styrningspåverkan när det gäller vilka fördomar om socialarbetare som "ligger i tiden".

"Ibland ser man stora reportage om att skolan inte har gjort någonting, det är förskräckligt å mobbningen har pågått hur länge som helst och skolan har inte gjort något. Och så ser man om ett par dagar en jätteartikel om ett stackars barn som blivit omhändertaget och skolan har gjort det och det och de har anmält och så kom socialarbetarna och tog barnen och då var det förskräckligt för då har man gjort alldeles för mycket, så man jobbar alldeles för mycket med polarisering".

8.5 Det sociala arbetet och lagstiftningen

Här ställde jag frågorna; Vilken lagstiftning är det som styr ditt arbete med brukarna? / anser du att den alltid är tillämpningsbar? Samt, vilka eventuella dilemman finns det med den aktuella lagstiftningen? Dessa frågor ställde jag för att se vad intervjupersonerna som jobbar under en särskild lagstiftning och i en byråkratisk organisation, har för tankar kring dess tillämpbarhet och hur eventuella dilemman med lagstiftningen kan påverka det sociala arbetet.

Vid genomgången av intervjuerna på denna fråga har det visat sig att det finns dilemman med samtliga lagstiftningar som intervjupersonerna jobbar efter/under, att lagen inte alltid är bra men att den alltid är tillämpningsbar förutsatt att det finns resurser för att tillämpa den.

”... skulle vi lyda efter den strikt, till punkt och prickar så skulle kommunen få anställa i runda slängar 20-25 personer till...”

Sekretesslagen är en av de lagar som diskuteras. Intervjupersonerna är överrens om att den är nödvändig men en del menar att den borde vara mer tolerant/öppen för samverkan. Andra menar att den inte är ett hinder för samverkan utan att det är en tolkningsfråga.

”... jag kan tolka den på ett sätt som gör att jag kan samverka och lämna information till andra myndigheter, jag kan också välja att tolka den på ett annat sätt som gör att jag kan säga att sekretess råder.”

Om man ”läser mellan raderna” i lagen måste man stå för det samt motivera varför man gjort det.

”... jag kan välja att tolka saker och ting så länge jag kan motivera varför jag gör på ett visst sätt...”

9. RESULTATDISKUSSION

9.1 Vad kännetecknar socialt arbete

Filantroperna använde sig av uttryck som altruism och kärlek för att beskriva det sociala arbetet (Meuwisse och Swärd 2006). När intervjupersonerna ska beskriva socialt arbete använder de bland annat uttryck som ’att hjälpa’, förändra och att skapa relationer. Bergmark (1998) använder uttryck som att resocialisera för att beskriva den sociala kontroll som förknippas med ”samhällets” behov av att disciplinera olika grupper. Resocialisering och förändring för det sociala arbetet handlar båda om att bryta ett dåligt mönster och nå mer acceptabla beteendeformer (Bergmark 1998). Skillnaden är att när Bergmark (1998) använder

begreppet resocialisera blir det ett uttryck för kontroll och makt något som man kanske vill undvika och därför använder sig av uttrycket förändring.

För att kunna hjälpa till förändring säger intervjupersonerna precis som Carlsson (2005) att man måste utveckla en mellanmänsklig relation mellan socialarbetaren och klienten (Carlsson 2005) och involvera klienten i hjälpprocessen. Socialarbetaren måste besitta förmåga att kunna skapa en relation till sin klient. Denna relation måste bygga på äkthet och tillit (Carlsson 2005). I intervjuerna uttrycktes detta som att man måste sudda på maktförhållandet och befinna sig på klientens nivå. Foucault benämner makt som en aspekt av mellanmännsliga relationer som är oundviklig och menar makt handlar om ett styrkeförhållande mellan individer eller grupper (Hörnqvist 1996). Hur man än vrider och vänder på frågan så tror jag inte att man kommer ifrån maktaspekten i utövandet av socialt arbete. Däremot kan man göra som intervjupersonerna säger och sudda på rollerna och inte göra maktförhållandet så uppenbart.

Intervjupersonerna ser vidare socialarbetaren som en hjälpare som har som uppgift att hjälpa sin klient att utvecklas och förändras. För att koppla denna diskussion till tidigare nämnda teorier skulle man kunna tolka det som att det här sker ett omedvetet *direkt kontroll beteende* då detta enligt Bergmark syftar till att förändra eller uppmuntra ett visst beteende. Det skulle även kunna kopplas samman med *resocialisering* som är ett kontrollinslag som handlar om att föra tillbaka och återanpassa de som har ett osunt moraliskt handlingsmönster till mer acceptabla beteendeformer (Bergmark 1998).

9.2 En professionell socialarbetare är...

Den professionelle socialarbetaren tilldelas av intervjupersonerna färdigheter såsom utbildning, erfarenhet och kunskap inom det område där de är yrkesverksamma. Precis som Eneroth (1990) förknippar intervjupersonerna professionell med användandet av metoder och teorier och tillämpningen av forskning och som Olsson (2009) uttrycker det så läggs grunden till användandet av dessa verktyg redan under utbildningen (Olsson 2009) vilket skulle kunna tolkas som att utbildning är en förutsättning för professionalism. Vidare tolkar jag resultaten som att för att kunna ha nytta eller användning för sina empatiska förmågor i ett professionellt socialt arbete så måste man ha tillgång till metoder och verktyg. En viktig resurs för att få

dessa verktyg är handledning (Olsson 2009). För att bli en bra socialarbetare krävs alltså att man har tillgång till handledning.

Om vi väljer att följa Foucaults tanke om att kunskap är makt har intervjupersonerna tilldelat den professionelle socialarbetaren en form av makt och Foucault menar precis som Skau att detta är oundvikligt. Det kommer alltid att finnas maktrelationer mellan den som har den faktiska kunskapen och den som har den praktiska. Med detta menar jag att klienten kan ha information om sig själv och problemet men det är den professionelle som med hjälp av metoder och verktyg vet hur man ska lösa problemet. Man kan även uttrycka detta som att den professionelle för att kunna hjälpa klienten måste veta mer om klienten själv på vissa områden än vad klienten själv gör.

Professionsteorier och professionsforskningen menar att för att ett yrke skall kunna kallas för profession måste det vara autonomt och inte beroende av andra i utövandet av det (Selander 1989). Intervjupersonerna är inte inne på detta spår utan menar att det sociala arbetet med fördel bör utföras genom samverkan med andra organ och myndigheter. Att det är handlingsutrymmet man har som ”gatubyråkrat” som ger socialarbetaren frihet att tillsammans med klienten och andra myndigheter/samverkansorgan utforma det sociala arbetet då det ligger i socialarbetarens uppdrag att samarbeta och samverka. Betyder detta då med bestämdhet att det sociala arbetet inte är någon profession och då heller aldrig kan bli det? Och kan man vara professionell utan att yrket man utför är en profession? Jag skulle i det här fallet vilja skilja begreppen åt och säga att man kan vara professionell utan att yrket man utför tillhör en profession.

När intervjupersonerna talar om att professionell för dem handlar om att inte blanda in känslor drar jag en parallell till Webers kriterier för den byråkratiska förvaltningsstaben. Han menar att tjänsteinnehavare endast är underkastade lydnad ifråga om opersonliga plikter i tjänsten (Andersen och Kaspersen 2003). Om det är professionellt att inte blanda in känslor i mötet med klienterna är det kanske då professionellt att vara byråkratisk?

9.3 Vem blir socialarbetare?

På frågan varför intervjupersonerna valde att jobba med ’socialt arbete’ fann jag som jag nämnt tidigare två olika anledningar. Det fanns de som ville jobba ur ett samhällsperspektiv,

på samhällsnivå. Detta benämns i litteraturen som att verka för förändring på makronivå. Den andra gruppen var de som ville jobba direkt på individ- och familjeplanet, denna nivå kallas för mikronivå (Wingfors 2004). De intervjupersoner som jag har träffat har uppgett att de vill hjälpa människor att få ett bättre liv, något som för tankarna tillbaka till den filantropiska verksamhet som utvecklades under 1800-talet. Vissa av intervjupersonerna uppger vidare att man måste ha de rätta grunderna och grundvärderingar såsom empati, god människosyn och samarbetsförmåga för att vara en lämplig socialarbetare. Att det är dessa egenskaper och inte utbildning och erfarenhet som avgör om man är lämplig eller ej. I CSA:s sociala artiklar 1912:95 skriver Gerda Meyerson att det inte räcker med ett gott hjärta utan krävs kunskap för att utföra det sociala arbetet. För mig blir det här tydligt hur viktigt det blir att ha båda delarna, det räcker inte med bara den ena. Intervjupersonerna såväl som litteraturen anser att kunskap är makt, det viktiga för socialarbetaren är att veta hur han eller hon ska hantera denna makt.

9.4 Fördomar om socialarbetare

De fördomar som intervjupersonerna själva trodde var de vanligaste om socialarbetare var att de antingen gjorde för mycket eller för lite. Antingen så gick de in och omhändertog barn när det inte var befogat eller så lät de bli när de borde ha gjort det. Det allmänheten ofta inte ser i dessa fall är den utredning som ligger till grund för handlingen. Den enskilde socialarbetaren har ett handlingsutrymme men beslut om riktlinjer för det sociala arbetet fattas på politisk nivå (Lundström & Sunesson 2006). Socialarbetarorganisationer är byråkratiskt utformade för att garantera rättvisa och för att kunna ge hjälp till dem som behöver det (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008).

Weber beskriver en organisation som en fast hierarki av tjänstepositioner där varje position har ett definierat kunskapsområde och där varje position förutsätter vissa yrkeskvalifikationer (Andersen och Kaspersen 2003). Så beroende på var i denna hierarkiska trappa socialarbetaren befinner sig, så formas hans eller hennes handlingsutrymme och med det även ”makten”.

Om man skulle sammanfatta svaren på vilken fördom som intervjupersonerna trodde var vanligast skulle det vara att socialarbetare använder sin makt på fel sätt. Foucault menar att en maktrelation inte handlar om att ha full kontroll (Nilsson 2008) så har inte heller

socialarbetaren över klienten. Däremot har maktutövaren (precis som socialarbetaren) oftast en plan eller idé om hur utgången av dess handlingar kommer att bli (Nilsson 2008).

9.5 Det sociala arbetet och lagstiftningen

Det sociala arbetet utförs ofta i byråkratiska organisationer (Lundström & Sunesson 2006) och enligt Weber är kriterier för byråkratiska organisationer att de regler som fastställts skall efterlevas (Andersen och Kaspersen 2003). Enligt intervjupersonerna är lagen möjlig att tolka, att man kanske till och med måste göra tolkningar och att tolkningsmöjligheterna som finns öppnar upp för handlingsutrymme i det sociala arbetet. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) anser att insyn i den organisation man jobbar inom ger ett ökat handlingsutrymme.

När intervjupersonerna talar om lagstiftningen som rör det sociala arbetet nämner de framförallt sekretesslagen och menar att den kan bli ett hinder men inte nödvändigtvis är det, beroende på hur man väljer att tolka den. Enligt Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) ser handlingsutrymmet (och med det även möjligheten till tolkningsföreträde vad gäller lagstiftningen?) olika ut beroende på vilka traditioner som finns i den organisation man jobbar. Så även i byråkratiska organisationer skiljer det sig åt och rättssäkerhet torde då vara svårt att uppnå.

10. SLUTDISKUSSION

Artikeln av Karen Söderberg som jag läste när jag inledde mitt arbete med denna uppsats fick mig att fundera över socialarbetarens roll och uppdrag. Under tiden som jag har läst in mig på ämnet och intervjuat socialarbetare har jag kommit att tänka på ett lite annorlunda sätt.

Socialarbetaren är **både** byråkrat och medmänniska så kanske borde jag ha bytt ut titeln på min uppsats till 'Socialarbetare – medmänniska och byråkrat'. För hur man än vrider och vänder på det så finns maktaspekten och maktrelationen mellan klient och socialarbetare kvar och kan ses som en aspekt som kännetecknar det sociala arbetet.

Det sociala arbetet verkar för positiv förändring och för att nå dit måste socialarbetaren utöva en form av social kontroll eller socialisering. Det är emellertid inte socialarbetaren själv som bestämmer hur ramarna för detta arbete ska se ut bortsett från det handlingsutrymme han eller hon ges, utan organisationen som denne jobbar för. Socialarbetarens handlingsutrymme ser olika ut beroende på vilken organisation han eller hon jobbar inom. Det handlar inte bara om vad man har rätt att göra utan även hur man som socialarbetare definierar ett problem och väljer att hantera detta. Till exempel kan socialarbetaren i ett fall som innefattar en person med psykiska problem eller beroendeproblematik skapa ett handlingsutrymme som inte skulle finnas om problemet hade definierats som vardagsbekymmer. Det är även viktigt att poängtera att handlingen utförd av socialarbetaren inte är eller bör vara personlig utan vila på beslut tagna utifrån de riktlinjer och ramar som finns utformade av organisationen.

Resultaten av intervjuerna i denna studie visar på att ett socialt arbete kan vem som helst med de "rätta förmågorna" utföra. Med detta menar jag egenskaper såsom empati, god människosyn och samarbetsförmåga. För att däremot utföra ett professionellt socialt arbete krävs att man har utbildning och kunskap inom ett visst område samt att man har de verktyg som gör att man kan tillämpa och jobba med vetenskapliga metoder för fältet. Även om man har dessa verktyg och "tillgång" till särskilda teorier och metoder är det inte sagt att man är lämplig som socialarbetare. Socialarbetaren kan vidare vara professionell men socialt arbete i sig är ingen profession.

Med detta menar jag att det tycks skilja på hur man ser på ett yrkes benämning och en enskild persons egenskaper och förmågor, och att vara professionell är inte detsamma som att ens yrke är en profession. En professionell är någon som utför ett arbete som vilar på

vetenskapliga metoder och teorier men en profession är ett yrke som är självständigt i utövandet av det och har egentligen inte att göra med vem som är professionell eller inte. Vidare är gränserna mellan professioner och icke-professioner diffusa och man har försökt lösa det med begrepp som semi-professionell. Socialarbetaren ses som semi-professionell då denne är beroende av samverkan med andra myndigheter för att kunna utföra det sociala arbetet.

Det som framförallt har fått mig att tänka om är det som mina intervjupersoner säger om det sociala arbetets komplexitet dvs. stor handlingsfrihet, svårkontrollerade arbetsuppgifter och knappa resurser som gör att de anpassar sitt praktiska arbete till de organisatoriska förutsättningarna för att klienten ska få hjälp. Detta medför att samverkan med kollegor, andra myndigheter och organisationer också blir nödvändigt. Liksom mina intervjupersoner tror jag att det är svårt att placera socialarbetaren innanför den professionsram som tidigare teoretiker och forskare har angett.

I uppsatsen har jag valt att inte förhålla mig till kön och ålder etc. på intervjupersonerna utan se dem alla som enskilda individer med det gemensamt att de jobbar med socialt arbete. Jag vill ändå nämna här att resultaten i undersökningen har visat att det finns många likheter i olika personers sätt att se på det sociala arbetet men även skillnader. Man kan se skillnader beroende på utbildning, ålder och yrke samt vad man har arbetat med tidigare. Ju längre och bredare arbetslivserfarenhet desto bredare synsätt.

En intressant, men inte helt otippad aspekt som kom upp var den att den grupp av socialarbetare som intervjupersonerna tror att det råder flest fördomar om är socialsekreterare som jobbar med barn- och familjeutredningar. Jag har under de senaste åren själv kommit i kontakt med personer som arbetat inom detta fält vilka kan bekräfta att det är mindre attraktivt att jobba inom detta område bl.a. för pressen och det ansvar de bär samt hur media framställer denna grupp. I den här uppsatsen utreder jag inte allmänhetens bild av socialarbetaren utan socialarbetarens syn på sitt arbete men i en framtida studie hade det varit intressant att närmare undersöka hur allmänhetens syn på socialarbetare ser ut och vad som präglar den.

Enligt intervjupersonerna i denna studie så är lagen alltid tillämpningsbar om den tolkas på "rätt sätt". Socialarbetaren utsätts för påverkan och tryck från olika håll då lagen säger en sak samtidigt som resurserna ger begränsad möjlighet att följa lagen och ge människor det har rätt

till. Resurserna behöver ransoneras och lösningar improviseras. Det finns också en tredje part i detta som har önskemål och som socialarbetare måste ta hänsyn till - klienten eller brukaren. Som jag nämnt tidigare i denna uppsats är det viktigt att sätta sig in i den organisation man befinner sig i för att kunna utnyttja det handlingsutrymme som finns då det ser olika ut i olika organisationer.

Skälen till att man blev socialarbetare/valde att jobba med socialt arbete ser väldigt olika ut, hos de intervjupersoner jag har träffat upplever jag att det delvis beror på under vilket årtionde man utbildade sig. En gemensam faktor tycks ändå vara att man vill/ville förändra antingen det rörde den enskilde individen eller samhället i stort.

Utbildning är viktigt men intervjupersonernas framhållande av personlig lämplighet såsom samarbetsförmåga, relationsskapande och ett reflekterande förhållningssätt ställer mig inför en ny fråga. Kanske borde det införas obligatoriska intervjuer och personlighetstester vid antagningen till en utbildning där man ska jobba med människor. Frågan blir då hur ett sådant test skulle se ut och vem eller vilka som skulle konstruera och utföra det. En svårighet skulle kunna bli hur man ska göra testerna så att de inte blir godtyckliga eller alltför styrda av tidens ideal för hur en socialarbetare bör vara. Ett "lämplighetstest" skulle kunna öppna upp för exklusion men vore det egentligen så farligt? Kan vi låta vem som helst jobba med sociala problem och frågor? Kanske skulle klienterna vara bäst på att välja vilka personer som är lämpade att jobba med socialt arbete?

11. REFERENSER

- Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.) (2003) *Klassisk och modern samhällsteori*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Bergmark, Åke (1998) *Nyckelbegrepp i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Billquist, Leila (1999) *Rummet, mötet och ritualerna – en studie av socialbyrå, klientarbetet och klientskap*. Göteborg: Göteborgs universitet, institutionen för socialt arbete (ak.avh.)
- Björkdahl Ordell, Susanne (1990) *Socialarbetare- Bakgrund, utbildning och yrkesliv*. Göteborg: Göteborgs universitet. Acta universitatis Gothoburgensis (ak.avh.)
- Carlsson, Bengt (2005) *Hjälpprocesser i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Eneroth, Bo (1990) *Att handla på känn – om intuition i professionell verksamhet*. Stockholm: Natur och kultur.
- Foucault, Michel (2002) *Sexualitetens historia - Viljan att veta*. Band 1. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Hartman, Jan (2004) *Vetenskapligt tänkande – från kunskapsteori till metodteori*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Hartman, Sven (2003) *Skrivhandledning för examensarbeten och rapporter*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Hellberg, Inga (1995) *Det professionella tjänstesamhället* i Svensson, L och Orban, P *Människan i tjänstesamhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Holgersson, Leif (2008) *Socialpolitik och Socialt arbete – historia och idéer*. Fjärde upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Höjer, S, Beijer, E & Wissö, T. (2007) *Varför handledning?* Första upplagan. Göteborg: FoU i Väst/GR.

Hörnqvist, Magnus (1996) *Foucaults maktanalys*. Stockholm: Magnus Hörnqvist och Carlsson bokförlag.

Johannessen, Asbjörn & Tuft, Per Arne (2003) *Introduktion till Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber AB.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Andra upplagan. Lund. Studentlitteratur.

Lundström, Tommy & Sunesson, Sune (2006) *Socialt arbete utförs i organisationer i* Meeuwisse, A, Sunesson, S & Swärd, H (red).

Meuwisse, Anna & Swärd, Hans (2006) *Vad är socialt arbete?* i Meeuwisse, A, Sunesson, S & Swärd, H (red).

Meeuwisse, A, Sunesson, S & Swärd, H (red). (2006) *Socialt arbete – En grundbok*. Andra upplagan. Stockholm: Bokförlaget Natur och kultur.

Nilsson, Roddy (2008) *Foucault – en introduktion*. Malmö: Égalité.

Norström, Carl & Thunved, Anders (2010) *Nya sociallagarna*. Tjugotredje upplagan. Stockholm: Norstedts juridik AB.

Olsson, Eric (2009) *Praktisk kunskap i socialt arbete – om naiva teorier i mötet med klienten*. Första upplagan. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Ronnby, Alf (1983) *Socialarbetets förklaringsmodeller*. Andra upplagan. Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB.

Selander, S (1989) *Kampen om yrkesutövning, status och kunskap – professionaliseringens sociala grund*. Lund. Studentlitteratur.

Skau, Greta Marie (1993) *Mellan makt och hjälp*. Stockholm: Liber AB.

Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) *Handlingsutrymme - Utmaningar i socialt arbete*. Stockholm. Natur och kultur.

Swedner, Harald (1996) *Socialt välfärdsarbete – en tankeram*. Stockholm. Liber AB.

Trygged, Sven (2007) *Internationellt socialt arbete – i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur

Wingfors, Stina (2004) *Socionomyrkets Professionalisering*. Göteborg: Göteborgs universitet, institutionen för Sociologi.

Internetkällor:

<http://www.iassw-aiets.org/> (tillgänglig 2010-05-30)

<http://www.ne.se/> (tillgänglig 2010-05-25)

<http://www.csa.a.se/> (tillgänglig 2010-05-30)

Artiklar:

Söderberg, Karen (1986-11-12) ”*Ingen ser till helheten när pengarna tryter*”, Dagens Nyheter. Insidan.

BILAGA 1.

INTERVJUGUIDE

1. Vill du börja med att berätta lite om dig själv, kön, ålder, vad du har för yrke/utbildning? Varför valde du denna utbildning? Varför valde du att jobba med socialt arbete? Samt hur dina arbetsuppgifter ser ut? Hur länge har du arbetat med det du gör idag? Vad har du tidigare arbetat med?
2. Kan du berätta vad är socialt arbete innebär för dig?
3. Anser du att det är någon skillnad på ett 'socialt arbete' och ett 'professionellt socialt arbete'? Om ja, vad? Om nej, berätta hur du tänker då?
4. Vad lägger du för innebörd i begreppet "professionell"?
5. Anser du att det arbete du har/utför går under kategorin 'socialt arbete'? Om ja, på vilket sätt? Om nej, utveckla?
6. Vad innebär det för dig att vara professionell inom ramen för socialt arbete?
7. Beskriv hur du ser på socialt arbete i relation till omsorgs-/omvårdnadsarbete och pedagogiskt arbete?
8. Beskriv enligt din mening vad som förenar dem och vad skiljer dem åt?
9. Kan du berätta vad du anser är huvudriktningen på ditt arbete?
10. Ex. omvårdnad, psykologi, pedagogik, socialt arbete, arbetsledning (ledning, organisation) Eller finns det kanske flera?
11. Vilken lagstiftning är det som styr ditt arbete med brukarna? / anser du att den alltid är tillämpningsbar?
12. Vilka eventuella dilemman finns det med den aktuella lagstiftningen?
13. Till sist, vilken tror du är den vanligaste fördomen om socialarbetare?

BILAGA 2.

INFORMATIONSBREV

Hej!

Och tack för att du valt att ställa upp som informant i min intervjustudie vars syfte är att ta reda på hur olika personer inom yrkeskategorin för socialt arbete ser på och tänker kring begreppet 'socialt arbete' samt att ta reda på vad de anser kännetecknar ett professionellt socialt arbete och en professionell socialarbetare.

Min frågeställning lyder:

- Hur ser och tänker personer inom yrkeskategorin för socialt arbete kring begreppet socialt arbete?
- Hur ser socialarbetare på sin yrkesroll?
- Vad kännetecknar ett professionellt socialt arbete?

Denna studie är knuten till min C-uppsats som jag skriver på Kristianstad Högskola och är en delkurs i termin sex av sju terminer på Socionomprogrammet.

Intervjun kommer att vara ungefär 20-40 minuter och sker under bandinspelning. Vem du är kommer endast att vara känt för mig och eventuellt min handledare, vilket innebär att din identitet inte kommer att vara känd i uppsatsen.

Vid eventuella frågor kontakta mig gärna via mail eller telefon, nummer och adress lämnar jag nedan.

Tack på förhand!

Helena

Tel. 0707*****

Mail: helena.gagner@gmail.com

BILAGA 3.

SAMTYCKESBLANKETT

För att undvika eventuella oklarheter vill jag härmed upplysa dig om att:

Syftet med intervjun är att lyssna till hur du tänker och reflekterar kring begreppet 'socialt arbete' och att ta reda på vad du tycker kännetecknar ett professionellt socialt arbete.

samt att;

- Ditt deltagande är frivilligt och du kan när helst du önskar välja att avbryta den.
- Bandinspelningen/Intervjuutskriften kommer endast att vara tillgänglig för mig och min handledare.
- Inga personuppgifter eller dylikt kommer att omnämnas i uppsatsen.
- Du erbjuds möjlighet att ta del av intervjuutskriften samt den färdiga uppsatsen.

Härmed har jag tagit del av ovanstående punkter och samtycker till intervju:

Datum..... Ort.....

Underskrift .....